

Of toch een zesje?

Jeroen Dijsselbloem focuste op de negatieve ontwikkelingen in het onderwijs, zeggen de onderzoekers die hem hielpen

► PvdA'er Jeroen Dijsselbloem oordeelde hard over de onderwijsvernieuwingen.

► Maar niet al zijn conclusies worden gedragen door het onderzoek dat hij liet doen.

DOOR JANNETJE KOELEWIJN
MAASTRICHT/ROTTERDAM. Mensen zouden de spellingschrijftjes van Lex Borghans (43) eens moeten zien, van toen hij nog op de lagere school zat. Stikvol fouten. Maar hij studeerde econometrie en wijsbegeerte, en nu is hij hoogleraar arbeidseconomie aan de Universiteit Maastricht. Wat voorspelt het over iemands succes later als hij of zij als kind goed kon spellen? Borghans: „Dat is niet bekend.”

Dan wiskunde. Dat kon hij goed en het is wél bekend, zegt Borghans, dat jongens en meisjes die op school veel wiskunde hebben gehad het later be-

Morgen debat in de Kamer

• Morgen en donderdag debatteert de Tweede Kamer over het rapport *Tijd voor onderwijs* dat de parlementaire onderzoekscommissie Onderwijsvernieuwingen op 13 februari presenteerde.

• De commissie staat onder leiding van Jeroen Dijsselbloem (PvdA) en bestaat uit Tweede Kamerleden van vrijwel alle partijen.

• Het parlementaire onderzoek werd vlak na de kabinetsformatie ingesteld. Aanleiding vormden protesten van scholieren die klaagden dat ze onvoldoende les kregen en te veel werden vrijgelaten.

• Ze misten leiding van leraren en wilden zinnige lessen, geen lessen waarin ze zelf moesten uitzoeken hoe hun onderwijs vorm te geven.

is omlaag gegaan, maar macro-economisch is het winst.”

Wat vindt Borghans van de conclusies van Dijsselbloem?

„Die zijn politiek.”

Dat is ook wat Dinand Webbink (45) zegt. Hij is een van de twee auteurs van het CPB-essay in Bijlage IV van het rapport. Dat essay gaat over het effect van beleid op de kwaliteit van het onderwijs. De conclusie kan in één woord worden samengevat: onbekend. Pagina 167: 'De belangrijkste reden is dat beleid meestal over de hele linie wordt ingevoerd waardoor er geen adequate controle-groepen beschikbaar zijn.'

Onderwijs slechter dan vroeger? Volgens Webbink kan Dijsselbloem dat niet zeggen op basis van het onderzoek dat hij heeft laten uitvoeren. „Er is geen feitelijke onderbouwing voor.” Dijsselbloem, zegt hij, heeft vooral naar negatieve ontwikkelingen gekeken. „Als de prestaties in cijferend rekenen omlaag zijn gegaan, maar voor schattend rekenen om-

wiskunde hebben gehad het later beter doen op de arbeidsmarkt. Is het dus een goed idee om alle kinderen meer wiskunde te geven? Borghans: „Vast niet. De meeste mensen doen er nooit wat mee. Zonde van de investering.”

Maar zeker weten doet hij het niet, want het is nog nooit onderzocht in Nederland. Wat zou hij dat een interessant experiment vinden: op de ene helft van de scholen een jaar lang 4 uur wiskunde per week, op de andere helft 5 uur, en na tien jaar kijken of het wat uitmaakt voor de prestaties later.

Lex Borghans onderzocht samen met een collega-hoogleraar of er iets zinnigs te zeggen is over de kwaliteit van het onderwijs in Nederland. Hij deed dat voor de Commissie Parlementair Onderzoek Onderwijsvernieuwingen, ook wel de commissie-Dijsselbloem, naar de PvdA'er die het onderzoek leidde. Die concludeerde in februari dat scholieren de afgelopen jaren minder goed in taal zijn geworden, vooral in lezen. En dat ze ook, vergeleken met scholieren in an-

► Het is niet te zeggen of scholieren beter of slechter zijn gaan presteren ◀

Lex Borghans, hoogleraar

dere landen, minder goed in wiskunde geworden zijn. Volgens Dijsselbloem is de hoofddoelstelling van de vernieuwingen – verhoging van het algemene onderwijspeil in het voortgezet onderwijs – niet gehaald.

Hij baseert dat onder meer op het onderzoek van Borghans, dat samen met onderzoek van de Universiteit Utrecht en een essay van het Centraal Planbureau (CPB) als bijlage IV bij het eindrapport is gevoegd. Kamerleden doen er goed aan om die bijlage vóór het debat te lezen. Dan kunnen ze zien dat Dijsselbloem zijn conclusies vooral heeft willen trekken.

Wat schrijft Borghans?

Dat het niet te zeggen is of scholieren in Nederland door de jaren heen beter of slechter zijn gaan presteren.

• De commissie onderzocht met name de vernieuwingen in de jaren negentig: de basisvorming, de Tweede Fase, het nieuwe leren en het voorbereidend middelbaar beroepsonderwijs (vmbo).

Daarvoor zouden er grootschalig en systematisch gegevens moeten worden verzameld. Dat gebeurt niet in Nederland. In de rest van de wereld trouwens ook niet. Bijlage IV, pagina 95: 'We kunnen geen harde conclusie trekken of het kennispeil met betrekking tot tekstbegrip en wiskunde is veranderd.'

Borghans schrijft ook dat niet valt na te gaan welke effecten de onderwijsvernieuwingen op de schoolprestaties hebben gehad. Als er al iets is veranderd op scholen, zegt hij, dan zou dat net zo goed kunnen komen door andere ontwikkelingen in het onderwijs. Bijvoorbeeld dat het beroep van leraar nu meer dan vroeger moet concurreren met banen die aantrekkelijker zijn en beter betalen. Borghans: „De kwaliteit van de leraar is bepalend voor de kwaliteit van het onderwijs, dat is al vaak aangetoond.”

Ook de hoeveelheid tijd die aan het onderwijs wordt besteed, is volgens Borghans belangrijk. In het studiehuis moeten scholieren veel zelfstandig werken, bijvoorbeeld in zelfstudie-uren. Op scholen met veel zelfstudie-uren zijn de examenresultaten omlaag gegaan. Dat komt, denkt Borghans, doordat scholieren in die uren werk doen dat ze anders thuis hadden gedaan. Bijlage IV, pagina 98: 'Het gevolg is dat de totale studietijd afneemt en dus ook de prestaties.' Op scholen waar leraren minder instructie-uren maar meer begeleidingsuren zijn gaan geven, zijn de examenresultaten van scholieren omhoog gegaan.

Met het onderwijs, zegt Borghans, is het als met de volksgezondheid in de negentiende eeuw. Die verbeterde vooral door de aanleg van waterleiding en rioolering. Het onderwijs, zegt Borghans, verbeterde vooral doordat er veel meer scholieren naar de havo en het vwo gaan. Vroeger gingen alleen kinderen uit de elite naar de hbs of het gymnasium. „Het gemiddelde

rekenend omlaag zijn gegaan, maar voor schattend rekenen omhoog, dan schrijft hij in zijn conclusies alleen over dat cijferend rekenen.”

Over de onderwijsvernieuwingen van de afgelopen jaren zijn volgens Webbink maar een paar dingen met zekerheid te zeggen. Dat ze tot veel onrust 'in het veld' hebben geleid. En dat de politiek daar niet genoeg op gelet heeft. Of zoals Dijsselbloem het formuleert: niet op heeft willen letten.

Dáárvoor zijn wel argumenten te vinden, in het deelonderzoek van het Onderzoekcentrum Leren in Interactie van de Universiteit Utrecht. Op pagina 119 van Bijlage IV staat de conclusie uit 4.500 enquêtes: '[...] dat in de beleving van [betrokkenen] de onderwijsvernieuwingen een zeer beperkte onderwijsopbrengst hebben gehad en veel grote negatieve effecten hebben gehad.'

Het lijkt erop dat Dijsselbloem met zijn rapport leraren, leerlingen en hun ouders het gevoel heeft willen geven dat er nu wél naar hen is geluisterd.